

|                                                                                                                                                                                      |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Wstęp . . . . .                                                                                                                                                                      | 9  |
| <i>Rozdział pierwszy</i>                                                                                                                                                             |    |
| Ubezpieczenie brackie na Górnym Śląsku na tle ubezpieczenia górniczego w Polsce i zagranicą oraz polskich ubezpieczeń powszechnych w okresie międzywojennym . . . . .                | 17 |
| I. Organizacja, ustrój i ustawodawstwo ubezpieczeniowe górnośląskich bractw górniczych . . . . .                                                                                     | 17 |
| 1. Zarys rozwoju historycznego do 1922 roku . . . . .                                                                                                                                | 17 |
| 2. Podstawy prawno-ustrojowe i zakres działalności ubezpieczeniowej górnośląskich bractw w chwili przejęcia Górnego Śląska przez państwo polskie . . . . .                           | 22 |
| a) Ustrój i organizacja bractw . . . . .                                                                                                                                             | 22 |
| b) Finansowe podstawy egzystencji bractw . . . . .                                                                                                                                   | 23 |
| c) Zakres i przedmiot ubezpieczenia . . . . .                                                                                                                                        | 24 |
| 3. Przejęcie ubezpieczenia brackiego na Górnym Śląsku przez państwo polskie . . . . .                                                                                                | 29 |
| 4. Rozwój prawno-ustrojowy i organizacyjny bractw w latach 1922-1939 . . . . .                                                                                                       | 30 |
| a) Ustrój i organizacja bractw . . . . .                                                                                                                                             | 30 |
| b) Rozwój ustawodawstwa ubezpieczeniowego . . . . .                                                                                                                                  | 31 |
| II. Porównanie ubezpieczenia brackiego na Górnym Śląsku z analogicznym ubezpieczeniem w kraju i w Europie oraz powszechnym ubezpieczeniem emerytalnym w Polsce . . . . .             | 39 |
| 1. Ubezpieczenie brackie na pozostałym obszarze Polski . . . . .                                                                                                                     | 39 |
| a) Historyczny rozwój ubezpieczenia brackiego w zagłębiach Krakowskim i Dąbrowskim do 1918 roku . . . . .                                                                            | 39 |
| b) Ubezpieczenie brackie w zagłębiach Krakowskim i Dąbrowskim w okresie międzywojennym . . . . .                                                                                     | 42 |
| 2. Ubezpieczenia górników w Europie w okresie międzywojennym . . . . .                                                                                                               | 48 |
| 3. Górnośląskie ubezpieczenie brackie na tle ubezpieczeń powszechnych . . . . .                                                                                                      | 54 |
| <i>Rozdział drugi</i>                                                                                                                                                                |    |
| Wpływ podziału Górnego Śląska oraz wytworzonej sytuacji społeczno-gospodarczej na rozwój ubezpieczenia brackiego w polskiej części Górnego Śląska w okresie międzywojennym . . . . . | 60 |
| I. Powstanie Spółki Brackiej w Tarnowskich Górach i kształtowanie się stosunków polsko-niemieckich w zakresie ubezpieczenia brackiego po podziale Górnego Śląska . . . . .           | 60 |
| 1. Podział Górnośląskiej Spółki Brackiej . . . . .                                                                                                                                   | 60 |



|                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Stosunki polsko-niemieckie w ubezpieczeniu brackim po 1922 roku . . . . .                                     | 65  |
| a) Wykonywanie zobowiązań wobec ubezpieczonych . . . . .                                                         | 65  |
| b) Podział majątku . . . . .                                                                                     | 73  |
| II. Wpływ czynników społeczno-gospodarczych na rozwój ubezpieczenia brackiego w okresie międzywojennym . . . . . | 77  |
| 1. Podstawy gospodarcze ubezpieczenia brackiego . . . . .                                                        | 78  |
| a) Rezerwy majątkowe Spółki Brackiej . . . . .                                                                   | 80  |
| b) Budżet bieżący kasy chorych i kasy pensyjnej Spółki Brackiej . . . . .                                        | 81  |
| 2. Wpływ rozwoju stosunków społeczno-gospodarczych na sytuację finansową ubezpieczenia brackiego . . . . .       | 83  |
| a) Okres wojny i inflacji . . . . .                                                                              | 83  |
| b) Sytuacja na rynku pracy . . . . .                                                                             | 85  |
| c) Place . . . . .                                                                                               | 94  |
| d) Koszty utrzymania . . . . .                                                                                   | 95  |
| 3. Wpływ rozwoju gospodarczego instytucji brackich na ich działalność ubezpieczeniową . . . . .                  | 97  |
| a) Ustawodawstwo ubezpieczeniowe . . . . .                                                                       | 97  |
| b) Działalność wykonawcza . . . . .                                                                              | 99  |
| 4. Sytuacja gospodarcza ubezpieczenia brackiego na tle innych ubezpieczeń . . . . .                              | 102 |

### *Rozdział trzeci*

|                                                                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Działalność socjalna ubezpieczenia brackiego w latach 1922—1938 . . . . .                                                   | 105 |
| I. Kasa chorych . . . . .                                                                                                   | 105 |
| 1. Stan ilościowy i charakterystyka ubezpieczonych . . . . .                                                                | 105 |
| a) Członkowie . . . . .                                                                                                     | 105 |
| b) Uprawnieni . . . . .                                                                                                     | 109 |
| 2. Świadczenia kasy chorych . . . . .                                                                                       | 111 |
| a) Świadczenia rzeczowe . . . . .                                                                                           | 112 |
| b) Świadczenia gotówkowe . . . . .                                                                                          | 121 |
| 3. Ocena działalności brackiego ubezpieczenia chorobowego . . . . .                                                         | 123 |
| 4. Znaczenie brackiego ubezpieczenia chorobowego w życiu społecznym Górnego Śląska . . . . .                                | 129 |
| II. Kasa pensyjna . . . . .                                                                                                 | 131 |
| 1. Stan ilościowy i charakterystyka ubezpieczonych . . . . .                                                                | 131 |
| a) Członkowie nie pobierający świadczeń pensyjnych . . . . .                                                                | 131 |
| b) Pensjoniści . . . . .                                                                                                    | 137 |
| 2. Świadczenia . . . . .                                                                                                    | 140 |
| a) Nominalna wartość świadczeń pensyjnych w latach 1924-1938 w Spółce Brackiej i w Pszczyńskim Bractwie Górniczym . . . . . | 142 |
| b) Realna wartość świadczeń pensyjnych ubezpieczenia brackiego . . . . .                                                    | 152 |
| c) Pozostałe rodzaje świadczeń gotówkowych kasy pensyjnej . . . . .                                                         | 156 |
| 3. Ocena działalności brackiego ubezpieczenia pensyjnego . . . . .                                                          | 157 |

### *Rozdział czwarty*

|                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Stosunek i oddziaływanie władz państwowych, przedsiębiorstw i górników na rozwój ubezpieczenia brackiego . . . . . | 161 |
| I. Polityka władz państwowych centralnych i wojewódzkich wobec ubezpieczenia brackiego . . . . .                   | 161 |
| 1. Kompetencje władz państwowych w stosunku do ubezpieczenia brackiego na Górnym Śląsku . . . . .                  | 162 |



|                                                                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Problem ubezpieczenia brackiego na tle ogólnej polityki ubezpieczeniowej rządu polskiego . . . . .                     | 164 |
| 3. Ingerencja władz nadzorczych w sprawy górnośląskich bractw górniczych . . . . .                                        | 169 |
| a) Okres 1922—1933. Nadzór Ministerstwa Przemysłu i Handlu . . . . .                                                      | 169 |
| b) Okres 1934—1939. Nadzór Ministerstwa Opieki Społecznej . . . . .                                                       | 170 |
| 4. Sprawy ubezpieczenia brackiego w Sejmie Śląskim . . . . .                                                              | 174 |
| II. Stanowisko pracodawców wobec ubezpieczenia brackiego . . . . .                                                        | 175 |
| 1. Znaczenie ubezpieczenia brackiego dla przemysłowców węglowych i ich udział w jego realizacji . . . . .                 | 175 |
| 2. Stosunek i oddziaływanie przedsiębiorców na rozwój ustawodawstwa brackiego . . . . .                                   | 180 |
| 3. Postawa przedsiębiorców wobec trudności finansowych ubezpieczenia brackiego . . . . .                                  | 182 |
| 4. Wywiązywanie się przedsiębiorców z obowiązków nałożonych przez brackie ustawodawstwo ubezpieczeniowe . . . . .         | 186 |
| 5. Stosunek pracodawców do odrębności organizacyjnej i form egzystencji ubezpieczenia brackiego . . . . .                 | 189 |
| III. Stosunek górników do ubezpieczenia brackiego . . . . .                                                               | 190 |
| 1. Górnicy jako podmiot ubezpieczenia i ich udział w jego realizacji . . . . .                                            | 190 |
| 2. Odbicie spraw ubezpieczenia brackiego w życiu społeczno-politycznym klasy robotniczej Górnego Śląska . . . . .         | 192 |
| 3. Stosunek i oddziaływanie ubezpieczonych na rozwój ustawodawstwa brackiego . . . . .                                    | 196 |
| 4. Ocena funkcjonowania ubezpieczenia brackiego przez górników . . . . .                                                  | 204 |
| 5. Górnicy wobec kształtowania się stosunków polsko-niemieckich w zakresie ubezpieczenia brackiego po 1922 roku . . . . . | 206 |
| 6. Postawa górników wobec rozwoju sytuacji gospodarczej ubezpieczenia brackiego . . . . .                                 | 208 |
| 7. Górnicy wobec rządowej polityki unifikacji ubezpieczeń społecznych . . . . .                                           | 211 |
| 8. Ocena ubezpieczenia brackiego przez górników . . . . .                                                                 | 212 |
| Zakończenie . . . . .                                                                                                     | 213 |
| Wykaz wykorzystanych źródeł i literatury oraz używanych skrótów . . . . .                                                 | 217 |
| Streszczenia obcojęzyczne . . . . .                                                                                       | 229 |